

car', osc. *ueru* 'porta', lit. *vóras* 'aranya' (< 'filadora, trenadora'), esl. ant. i rus *obóra* 'soga, lligam' = lit. *ap-varē* 'veta, trenzilla'.⁸

El que em sembla més digne d'atenció, després de les detingudes recerques sufixals de Leskien i Persson,⁵ és la veritable raresa del sufix *-anda*, tant en bàltic com en índic i en les llengües veïnes: citen solament un lit. *valandà* 'estona, estona lliure' (d'on manllevat el rus *valánda* 'home deixat' i *provalandái vrémja* 'passar l'estona'), i uns pocs mots rars (entre ells algun hàpax molt dubtós): lit. *rakanda* 'espècie de cistell', lit. *siūpandas* 'sac d'herba', un *balanda* nom de planta («Melde», sospitós de ser manlleu indirecte del tipus romànic *blette*) i *nėganda* 'esglai', que potser és més aviat un derivat de l'arrel *gand-* amb prefix negatiu *ne-*. En un mot, tot ens indueix a pensar que no estem davant un derivat format en bàltic o en índic, sinó d'una deixalla decadent d'un antiquíssim derivat indoeuropeu, salvada només en dues de les llengües més arcaïques de la família.²⁰

I ja és el moment d'afegir: també en una tercera, la dels primers invasors indoeuropeus de l'Occident, els sorotaptes. Si *varanda* va significar primer, a l'Índia antiga, 'barrera', 'envà', 'mota partionera', 'barana de terrassa'; si en la boca dels vells lituans era una rodona o cercol que emmarca una roda o enclou un escamot d'animals; i si el portuguès, castellà, mossàrab, basc, català i occità coincideixen a postular un substràtic VARANDA amb el sentit de 'barana', 'tancat de fusta', 'cleda de bestiar', 'corralet', 'barricada', és clar que tot això és u, i que les llengües romàniques d'Occident només poden haver-ho rebut del sorotàptic (puix que celta no ho és pas),⁹ llengua que en tants conceptes s'ha demostrat afí, en el lèxic que va conservar, al propi del balto-eslau i d'altres llengües orientals del domini indoeuropeu.¹⁰

DERIV.: *Barandat* 'envà, paret prima que separa dues habitacions' val. i cat. occid. Sud (des de més enllà del Xúquer fins a Tortosa, Gandesa i Benavarri), BDC III, 87; VII, 70; XX, 118 [1457, i *DAG.*, *AlcM.* On. Pou «*barandat* o embant: proiectum...», 1575, p. 9, també amb el sentit de 'ampit d'una barana'], derivat format en mossàrab, amb conservació de la -ND- originària. La forma originària allà **barandaŋo*, degué canviar-se més al Sud en **barandado* 'corral', alterat per dissimilació en *El Barandano*, nom d'un mas ja antic entre Aiello, Rugat i Castelló de Rugat (entre Gandia i Albaida); d'altres pronuncien *Balandano* amb el revelador canvi arabitzant de -r- en -l-¹¹ Hi hagué també una forma *barandià* 'envà' documentada a Tortosa l'any 1342, que sembla format sobre la derivació pre-romana **BARANDIA* que hem fet versemblant a dalt. El cast. *barandilla* s'ha usat més o menys, si bé només recentment, en català.¹²

¹ Conté una forma basco-romànica *barano* «ruedo» igual a aquest mot gascò la frase *dantzatea siū borren baranoan* emprada en el catecisme suletí de 1696 amb el sentit de 'dansar al volt d'aqueix foc (del qual es parla)' (cita d'Azkue): *baranoan* inessiu 'en cercle, a l'entorn'. — ² Cap al Nord i l'Est

el mot occità no sols s'estén fins al Roergue (*borrondo* 'tancat de bardissa') i el Cantal (*La Barande* «montagne à vacherie», Amé, *Dict. Top.*) sinó fins al valdès *baránda* 'clos de pals' (*ZRPh.* L, 476), i d'ací deuen eixir encara el ginebrí i savoià *baladri* 'barrera, barana', 'travessar de fusta dins la xemeneia' (Duraffour, *Rom.* LXIV, 537). — ³ En el basc de Salazar «pretil de puentes» en la forma *baralda*, però aquesta és fàcil alteració de *baranda*, fet molt repetit en mots bascos així. Ja és força menys clar bc. *baranda* en el sentit de «palo largo y delgado para extender la colada y derribar castañas» que Azkue localitza en 4 pobles de l'occident biscaí. Però també en la primitiva cultura popular de les muntanyes de Galícia *barandas* són «varales largos que cuelgan de las vigas o piezas horadadas de madera» (V. Risco, *Terra de Melide*, 332, 334). — ⁴ Se'n serveix Mistral en la seva obra èpica: «se la coumpagno / m'èro de bon, farien *baragno* / c'ènt jouvènt autant bèn et mai noble que tu», *Calendau* v, 54.2. — ⁵ Vull dir el fr. *bréhaigne* (> angl. *barren*), alb. *beroña*, i com a nom substantiu d'aquella mena de camps fr. dial. *bragne*. Aquest és el parany en què cau el FEW reunint en el seu article (I, 242-3) materials pertanyents a les famílies més diverses. Tot això es podria aplegar amb els mots estudiats en el DCEC en MARANA i BRENA. També peca poc o molt d'això G. de Diego, *BRAE* xxxix, 1959, 393n., que a penes afegeix res al que era ja ben sabut. — ⁶ Veg. la traducció a penes retocada del treball més complet en *Top. Hesp.* II, 231-234. — ⁷ *Beiträge zur Idg. Wortforschung*, Uppsala, 1910, 543; cf. 500 i 586. No he tingut al meu abast la nota del bon lingüista natiu Karl Bûga, en els seus *Aistische Studien*, p. 128. — ⁸ Altrament hi ha hagut alguna discrepància de detall entre els etimòlegs, en el sentit que els uns volen separar els mots en *ŷER-* agrupats entorn de la idea de 'torçar, voltar' (amb els seus 'determinatius d'arrel', de tipus *ŷER-*, etc.) dels mots que signifiquen 'lligar (cordill, etc.)', formant dues arrels homònimes, mentre que d'altres creuen que, en el fons tot és u. El fet és que la separació semàntica no és pas gaire fonda. — ⁹ Acabo indicant que l'etimologia de VARANDA com a mot senzill, i més aviat sorotàptic que cèltic, no obliga forçosament a rebutjar l'etimologia del tipus toponímic francès **EKVARANDA* ~ **EKVORANDA* que vaig proposar en els *Top. Hesp.* I, 96-98, i II, 234 (cf. 232, n. 28). Justament perquè en cèltic, després de recerques molt pertinaces, no s'havia trobat cap punt de suport per a aquesta base, ja des de fa unes quantes generacions els toponimistes s'han decantat a admetre que era mot precèltic, i tanmateix poden tenir raó. El gal, com tan sovint ho han subratllat Pokorny i d'altres, era ple d'elements precèltics (indoeur. o pre-indoeuropeus). El derivat *EK-VARANDA* 'enfora de la barrera, allò que és fora del límit', igual pogué formar-lo el gal amb un element heretat dels sorotaptes que el sorotàptic mateix (ja que